

تفسیر قرآن کریم (سورہ حمد)

دکتر دل آرا نعمتی پیر علی

عضو گروه پژوهشی علوم قرآن و حدیث

پژوهشکده قرآن و عترت

میرشناسه	: نعمتی پیرعلی، دل‌آرا، ۱۳۴۳ -
عنوان و نام پدیدآور	: تفسیر قرآن کریم (سوره حمد) / دل‌آرا نعمتی پیرعلی؛ به سفارش معاونت فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی (پژوهشکده قرآن و عترت).
مشخصات نشر	: تهران: کیمیا اثر، ۱۳۹۱.
مشخصات ظاهری	: ۹۶ ص.
شابک	: 978-600-5575-11-8
وضعیت فهرست نویسی	: فیا
پیدایش	: کتبه‌نامه: ص. [۱۹۴] - ۱۹۶؛ همچنین به صورت زیر نویس.
موضوع	: تفاسیر (سوره فاطمه)
موضوع	: تفاسیر شیعیه -- قرن ۱۴
شناسه افزوده	: دانشگاه آزاد اسلامی. پژوهشکده قرآن و عترت. معاونت فرهنگی
رده بندی کنگره	: ۱۳۹۱ ت ۷۶۱۲ / ۲ BP۱۰۲
رده بندی دیویی	: ۲۹۷/۱۸
شماره کتابشناسی ملی	: ۲۸۴۴۵۰۹

تفسیر قرآن کریم (سوره حمد)

تألیف: دل‌آرا نعمتی پیرعلی
ناشر: کیمیا اثر
نوبت چاپ: اول - پاییز ۹۱
شمارگان: ۱۰۰۰۰ جلد
اجرا: مهدی فیروزخانی
لیتوگرافی، چاپ و صحافی: شمس‌خوش نگار
شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۵۵۷۵-۱۱-۸
ISBN: 978-600-5575-11-8
قیمت: ۱۱۰۰ تومان
آدرس / تهران، صندوق پستی ۱۵۸۱۵/۱۶۳۵

به سفارش معاونت فرهنگی دانشگاه آزاد اسلامی
(پژوهشکده قرآن و عترت)

مقدمه به لف

قرآن کریم کتابی است که از عالم بالا نازل شده و در قالب عباراتی برتر از بلاغت ظهور یافته و در هدایت بشر تأثیری شگفت‌انگیز داشته است. کتابی که پرتو هدایت آن تمام زوایای روح و فکر و نفس انسانی را فرا یافته و کلیه روابط، حدود و حقوق انسانها را با یکدیگر و با خالق خود تبیین نموده و رابطه اعمال با نتایج آن را روشن ساخته است. کتابی که انسانها را به سمت صلاح و اصلاح پیش برد و استعدادهای خفته را بیدار کرد و اندیشه‌ها را بارور نمود، شعله‌های ایمان را در دلها برافروخت. تاریکی اوهام، وحشها و کینه‌ها را از میان برد، بندهای اسارت عقل و اندیشه و نفس انسان را از بندگی غیر خدا از هم گسیخت و راههای قانونی بهره‌برداری از لذات مادی و معنوی را به روی همگان گشود. با ایجاد تحول در عمق ضمیر و نفس انسان، جهشی در اندیشه و اخلاق و آداب پدید آورد و تلازم میان ماده و معنا و دنیا و آخرت را به تصویر کشیده، ناهماهنگی میان جسم و جان بشر را از میان برداشت. همانگونه که نور و هوا و غذا و آب برای ادامه حیات و پرورش جسم، از ضروریات است، هدایت برای ادامه حیات معنوی و تکامل آن از ضروریات سازمان معنوی انسان است.

اندیشه آزاد و اختیار در عمل از امتیازات آدمی است. او می‌اندیشد که بفهمد و آنگاه عمل می‌کند. هر چه اندیشه عمیق‌تر، برتر و روشن‌تر باشد، عزم بر عمل پابرجاتر و آثارش وسیع‌تر و باقی‌تر خواهد شد. بنابراین، بایستی پرتو هدایت برتری بر خردها و نفوس بتابد تا رهبر

انسان آزاداندیش گردد و شخصیت او را پرورش داده و به سوی خیر و صلاح و بقاء پیش ببرد. اگر چنین پرتو هدایتی بر نفوس انسانی نتابد، ارزش آدمی که همان عقل و اختیار و انتخاب است از میان می‌رود زیرا استعدادها چنان که باید ظهور نمی‌یابند و چشم انداز عقول محدود گشته و جهشی در تکامل انسان رخ نمی‌دهد. به همین دلیل پیامبران که مردان برتر الهی هستند برانگیخته شدند تا این رسالت را که همانند همه ضروریات حیات است، انجام دهند.

در انتهای سلسله پیامبران و انزال کتابهای آسمانی، نور هدایت قرآن کریم به صورت کلمات و آیات درآمده و با بیان اصول توحید و راه و روش حیات، نمایانند عاقبت آن و تبیین حقوق و حدود و اصول قوانین و احکام و عبادات، روشنگر راه انسانها در طول قرون و اعصار گشت.^۱

پر واضح است که روشنگری قرآن کریم در گرو معرفت به آن است و معرفت به قرآن در حد نازل آن عبارتست از پرده برداشتن از مفاهیم آن به وسیله برهانهای عقلی و نقلی.

از همین روی خداوند در آیات قرآن، خردمندان و اندیشه‌ورزان در آیات الهی را ستوده و دیگر انسانها را به تدبر در آن دعوت نموده و گناه را مانع اصلی تدبر در قرآن و به منزله قفل قلب انسان معرفی نموده است: «أَفَلَا يَتَدَبَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَىٰ قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا»^۲

(آیا در قرآن فکر نمی‌کنند یا بر قلبهایشان قفلهاست) بی‌شک معرفت یافتن نسبت به سوره «حمد» که «أم القرآن» نام گرفته و جامع تمام معارف آسمانی قرآن کریم است تأثیری فراوان در جذب پرتوهای هدایت قرآن کریم خواهد داشت. همانگونه که شرط صحت نماز، تلاوت

۱- مقدمه تفسیر پرتوی از قرآن، با تصرف

این سوره در هر نماز است و حکمت این تکرار ده بار، در هر روز، تلقین مفاهیم و تعالیم آن به نفوس مؤمنین است، امید می‌رود که اندیشه‌ورزی در آیات نورانی این سوره مبارکه و مفاهیم تفصیلی ارایه شده از آنها، زمینه ساز توفیق خوانندگان در بهره‌برداری روزافزون از این گنجینه الهی گشته و موجب عزمی پابرجا در عمل به فرامین الهی شده و آثار وسیع و باقی را برای مؤمنین و عاملین به دنبال داشته باشد.

دکتر دل‌آرا نعمتی پیرعلی

سوم / شعبان المبارک ۱۳۴۱ هجری قمری مصادف

با میلاد مسعود سرور آزادگان و آزاداندیشان و

عاملان به قرآن کریم حضرت ابا عبدالله الحسین علیہ السلام

برابر با ۲۴ / تیرماه / ۱۳۸۹ شمسی

بسم الله الرحمن الرحيم

سورة حمد در نگاه قرآن و پیامبر اکرم ﷺ

سورة حمد که آغازگر قرآن کریم است، در بیان الهی، همتای «قرآن عظیم» معرفی شده است.^۱ «وَلَقَدْ آتَيْنَاكَ سَبْعًا مِنَ الْمَثَانِي وَالْقُرْآنَ الْعَظِيمَ»^۲ (و به راستی تو را سورة حمد و قرآن بزرگ عطا کردیم) منظور از «سبع مثنائی» در این آیه، سورة حمد است.^۳ و ذکر عبارت «قرآن عظیم» بعد از ذکر سورة حمد، دلیل بر اهمیت و عظمت این سوره می باشد.^۴ رسول اکرم ﷺ نیز فرموده است: «خداوند در این آیه (حجر / ۸۷)، سورة حمد را معادل قرآن عظیم قرار داده و به خاطر اعطای آن، بر من منت نهاده است.»^۵ و نیز آن حضرت سورة حمد را با کتابهای آسمانی سنجیده و فرموده است: «خداوند در تورات و انجیل و زبور و قرآن، سوره ای را همانند سورة حمد نازل نفرموده است که آن منبع معارف قرآن است...»^۶

۱- تسنیم ج ۱ ص ۲۸۴

۲- تورات الثقلین ج ۳ ص ۲۷ و البرهان فی تفسیر القرآن ج ۳ ص ۳۸۵

۳- تفسیر نمونه ج ۱۱ ص ۱۳۰

۴- البرهان فی تفسیر القرآن ج ۱ ص ۹۵ «فاخروالامتنان علی بفاتحة الكتاب وجعلها بازاء القرآن العظيم»

۵- مجمع البیان فی تفسیر القرآن ج ۱ ص ۸۸ «ما أنزل الله فی التوراة و لا فی الانجیل و لا فی الزبور و لا فی القرآن مثلها هی أم الكتاب و هی السبع المثنائی...»